

7. Peterca Milan, VGI Sarajevo
8. Kurtović Derviš, Geološki zavod, Sarajevo
9. Dervišić Muhamed, Geodetski zavod, Sarajevo.

NEKA ORGANIZACIONA PITANJA GEODETSKE STRUKE

Zadnjih dana Republička geodetska uprava pripremila je i dala na javnu diskusiju Prednacrt zakona o premjeru i katastru zemljišta. Ovaj Prednacrt u svojoj osnovnoj koncepciji nadovezuje se i dalje razradjuje Osnovni zakon o premjeru i katastru zemljišta, koji je pripremila Savezna geodetska uprava a objavljen je u "Službenom listu SFRJ" broj 15/65.

Kao prilog diskusiji koja je pokrenuta predloženim Prednacrtom zakona o premjeru i katastru zemljišta - osvrnućemo se na neka važnija pitanja organizacione prirode, onako kako na njih gledamo u sadašnjoj fazi našeg društvenog razvitka.

1. Pravno regulisanje položaja geodetske struke

Prvi put poslije Oslobođenja donosimo zakonski akt koji treba da reguliše položaj geodetske struke, kao i odnos između geodetske službe i geodetske privrede. Zbog toga pojavu Osnovnog zakona o premjeru i katastru zemljišta kao i pripremu republičkih zakona o toj materiji - treba pozdraviti kao korisnu i progresivnu mjeru koja treba da doprinese sredjivanju odnosa u našoj struci.

Osnovni prigovor koji se može staviti ovim aktima je taj, da je njima obuhvaćena ogromna materija. Možda bi bilo cjelishodnije da je donijet samo Zakon o premjeru zemljišta, a da se kasnije na njega nadovezuju ostali zakoni: Zakon o katastru zemljišta, Zakon o komasacijama, Zakon o geodetskim poslovima za potrebe raznih radnih organizacija itd. Što se tiče predloženog Prednacrt, on se - kao što smo ranije rekli - nadovezuje i dalje razradjuje u pojedinostima Osnovni zakon o premjeru i katastru zemljišta i ima karakter dopunskog zakona. Prema tome, sve primjedbe upućene predloženom Prednacrtu, indirektno se odnose

i na sam Zakon o premjeru, jer su u njemu faktički zacrtane osnovne komponente republičkih zakona. Najviše polemike u Prednacrtu izazvao je onaj dio koji tretira geodetske poslove za potrebe radnih organizacija, odnosno poslove iz područja primijenjene geodezije. Odnos između geodetske službe s jedne strane i geodetske struke s druge strane postavljen je dosta kruto s tendencijom da istakne više ko je nadređen a ko podređen u pojedinim poslovima, a manje u smislu izradjivanja i forsiranja potrebne saradnje koja je u interesu i jedne i druge strane. Tako na primjer u članu 35. Prednacrtu traži se da državni organi, radne i druge organizacije - trebaju da najmanje 30 dana ranije prijave početak radova organu uprave nadležnom za geodetske poslove. Dalje, u članu 36. kaže se da je za premjeravanje u gradskom području veća od 1 ha a u vangradskom području veća od 25 ha, nadležna Republička geodetska uprava. Pored prijavljivanja, zahtijeva se da se premjeravanje za potrebe primijenjene geodezije mora uskladiti s potrebama katastra zemljišta, itd.

Neosporno je da geodetska služba treba da vodi računa, odnosno evidenciju, u geodetskim radovima koji se izvode na njenom području. Međutim, predloženim Prednacrtom odnos između geodetske službe i geodetske struke postavljen je jednostrano. Između članova 35. i 36. očigledno nedostaje još jedan član koji bi uspostavio potrebnu ravnotežu, a sastojao bi se u tome što bi se ovim članom obavezala geodetska služba, da poslije primljene prijave - ukaže toj radnoj organizaciji na slijedeće činjenice: postojeće geodetsko-topografske radove sa kojima služba raspolaže na tom području, zatim mogućnostima eventualne koordinacije radova koji se izvode u režiji geodetske službe i te radne organizacije i na toj osnovi trebalo bi dalje razvijati rad i saradnju između službe i te privredne organizacije. Na taj način umjesto sukoba - razvila bi se obostrano korisna saradnja. Funkcija geodetske službe u Republikama dobila bi jednu novu komponentu i ne bi se svodila samo na uzak inspekcijski karakter. Naše je mišljenje da geodetska služba treba da vrši ulogu planera i koordinatora radova u Republici, zatim vodi brigu o pripremi geodetskih osnova, planova i karata itd. - tj. svega onoga što je potrebno privredi, upravnim organima, kulturnim i naučnim insti-

tucijama za unapredjenje i razvoj naše Republike. Pošto se planovi i karte mogu koristiti kod riješavanja raznih zadataka: istražnih radova, izrade generalnih i idejnih projekata, zatim kod regionalnog planiranja itd. - smatramo da bi imalo smisla pokrenuti neku vrstu biltena od strane Republičke geodetske uprave u kome bi se svi potencijalni potrošači geodetskih usluga detaljno obavještavali o stanju geodetskih radova u našoj Republici.

Neke primjedbe na Prednacrt, koje se odnose na materiju premjera i katastra zemljišta kao i njegovog održavanja - nisu principijelnog karaktera, već se više odnose na pojedine detalje i na to se nećemo posebno osvrnuti.

2. Organizacija geodetske službe i podjela rada u okviru nje

Kao što je poznato, organizacija geodetske službe je tako postavljena da se u okvirima federacije na čelu službe nalazi Savezna geodetska uprava, a u republikama Republičke geodetske uprave. Kompetencije Savezne geodetske uprave prema članu 13. Osnovnog zakona protežu se na sve poslove u vezi sa osnovnim geodetskim radovima (postavljanje i određivanje astronomsko-geodetske, gravimetrijske, trigonometrijske i nivelmanske mreže, kao i obrade mjerenja na tim mrežama) i izradom osnovne državne karte 1:5000.

U nadležnost republika spadaju ostali poslovi premjera kao i svi poslovi na izradi katastra zemljišta: snimanje detalja sa izradom i reprodukcijom geodetskih planova, razna računanja, katarsko klasiranje i bonitiranje zemljišta, itd. Iz iznijetog se vidi da su republičke službe lišene mogućnosti učešća na osnovnim geodetskim radovima. Ovakav stav odmah poslije Oslobođenja, kada nije bilo dovoljno kadra, mogao bi se prihvatiti i kao ispravan. Međutim, danas kad skoro u svakoj republici imamo sve bolju kvalifikacionu strukturu kadra, zatim visokoškolske geodetske institucije - svakvu podjelu rada treba preispitati. Jer, kako su sad odnosi postavljeni, stručni kadrovi u republikama ne bi nikad bili u mogućnosti da učestvuju, izvode i stiču potrebno iskustvo na nabrojanim osnovnim radovima. Znači, ona najslabija

i najfinija mjerenja postaju za nas "zabranjena zona". To je isto kao kad bi jednom institutu za matematiku podjelom rada zabranili da se bavi višom matematikom i čitavo područje njegovog djelovanja sveli na nivo praktične matematike, koja se proučava u okvirima jednog srednjoškolskog kursa. Jasno je da u takvoj situaciji neminovno dolazi do stagnacije struke, jer riješavanje najstroženijih problema, svojom inercijom pokreće za sobom i probleme nižega ranga i tako čitavu tu oblast ili struku podiže na jedan viši nivo. Kao posljedica ovakve podjele - u republikama dolazi do stagnacije struke. Radi ilustracije takvog stanja dovoljno je pogledati naslove podnijetih referata i koreferata na Kongresu održanom oktobra mjeseca 1962.godine u Portorožu. Svi oni referati, koji su bili najvišeg stručnog dometa podnijeti su od strane Savezne geodetske uprave ili V.G.Instituta, dakle - od strane onih organizacija koje se bave osnovnim geodetskim radovima. Ostali referati, pogotovo oni iz republika, tretirali su uglavnom organizacione probleme, odnosno one probleme koji podjelom rada spadaju u nadležnost republičkih institucija. Sigurno je da je jedan od važnih faktora koji je uticao na dosta sporo poboljšanje kvalifikacione strukture kadra u republikama i taj, što smo podjelom rada stavljeni u podređen položaj, koji nije stimulisao potpuni razvoj struke i ovladavanje sa svim problemima koji se u njoj javljaju. Kao potvrda ovog stava može poslužiti slijedeći podatak: autor ovog napisa nije mogao da nađe u geodetskim redovima kvalifikovano lice, koje bi održalo predavanje na temu "O gravimetrijskim mjerenjima". U istoj situaciji našli bi se i kad se radi o kartografskim problemima, zatim o astro-geodetskim mjerenjima i drugim sličnim problemima. Iz iznijetog - smatramo da smo naveli dovoljno ubjedljivih razloga da u odnosima između Saveznih i Republičkih geodetskih organa, odnosno u podjeli rada koja iz tih odnosa proizilazi, treba unijeti potrebne izmjene. Inače, moraćemo se i dalje miriti sa osrednjošću i stagnacijom koja iz ovakve podjele rada neminovno proizilazi

3. Pravilnici za premjer i katastar zemljišta

Prije ovog rata, počev od 1929.godine, izdati su Pravilnici za državni premjer i katastar zemljišta u sedam knjiga. Poslije Oslobođenja ova praksa je nastavljena. Savezna geodetska uprava izdala je tri knjige Pravilnika za premjer zemljišta, kao i Topografski ključ za planove razmjere od 1:500 do 1:2500. Kada su se ovi pravilnici pojavili, stručna javnost ih je u početku toplo primila i prihvatila, naročito Pravilnik IIa. Međutim, kako je vrijeme više odmicalo, sve se više uvidja da ovako detaljisan Pravilnici tretiraju područje geodezije veoma statično i da je u njima razradjen do detalja tehnološki proces većine geodetskih operacija. To znači, da svakodnevna praksa i stečeno iskustvo, ne mogu formalno da dodju do izražaja ako se ko se sa postojećim pravilnicima. Dalje, u želji da damo savršene Pravilnike, koji se neće mijenjati barem za života jedne generacije, dolazimo faktički u ćorsokak, da te Pravilnike ne možemo pripremiti za štampu za života jedne generacije, jer je za 23 godine, koliko je prošlo od Oslobođenja do danas izašlo svega tri pravilnika a treba da izadje još tri ili četiri. Dakle, izlazi da je neizvodljiva želja da to pitanje riješimo "jednom za uvijek". Međutim, činjenica je da to nije ni potrebno. Zbog dinamičnog razvoja tehničkih struka, pa prema tome i geodezije, nameće se potreba da savremeni Pravilnici obuhvate principe pojedinih operacija da bi se očuvala jednoobraznost geodetskih radova i odgovarajuća tačnost. Takvi Pravilnici bili bi po obimu znatno manji. Praksi i iskustvu ostavilo bi se više prostora za racionalizaciju i usavršavanje pojedinih radnih postupaka. S druge strane takve Pravilnike manjeg obima bilo bi moguće češće izdavati pa bi se korisna i provjerena iskustva mogla u njih blagovremeno unositi.

Da bi ilustrovali koliko su dosadašnji Pravilnici statični i koliko nisu u stanju da prate razvoj struke, navešćemo nekoliko karakterističnih primjera. U postojećem Pravilniku o triangulaciji pominju se i obrađuju samo uglovne metode određivanja trigonometrijskih tačaka, dok se tzv. trilateracija nigdje ni ne spominje, iako se u savremenoj praksi ona sve više primjenjuje,

zahvaljujući brzom razvoju elektronskih daljinomjera. Dalje, u oblasti detaljnog premjera takodjer dolazi do promjena krupnog značaja. Tako se grad Sarajevo snima kombinacijom klasičnih metoda i fotogrametrije. Ulični frontovi pojedinih blokova snimaju se ortogonalnom metodom, a unutrašnjost blokova se zatim uklapa fotogrametrijskim putem. Ortogonalna metoda snimanja primjenjuje se u nešto modificiranom vidu. Naime, snimanje se vrši na foto-skicama, znači nema uobičajenih skica detalja; detaljne tačke se numerišu kao u tahimetriji, a apscise i ordinate upisuju se u poseban zapisnik. Kao što se iz iznijetog vidi sav ovaj postupak nije Pravilnički nigdje regulisan, što je najbolji dokaz koliko je teško i složeno jednu tehničku struku, odnosno pojedine radne procese i postupke, unaprijed propisima detaljno fiksirati.

Da zaključimo. Navedena pitanja su od velike važnosti za pravilno usmjeravanje i razvoj struke. Zbog toga se kod donošenja pojedinih akata, koji tretiraju važna pitanja, moraju jasno sagledati polazne pozicije, zatim zahtjevi i ciljevi koji se žele postići - kao i krajnji efekti pojedinih donijetih mjera.

Krnić Šerif, dipl.ing.

ŠTA JE SA KOMASACIJOM?

Sa puno prava pitamo se godinama: čiji je zadatak da vodi računa o suštinskim i principijelnim pitanjima poljoprivrede u Bosni i Hercegovini, i da nadležnim društveno-političkim organima predočava konkretne mjere za njihovo efikasno rješavanje. Istina je da su donošene samo rezolucije i to na raznim nivoima, i sve one skoro na isti način konstatuju ekstenzivnost kao glavnu karakteristiku poljoprivrede Bosne i Hercegovine, a od konstatacije se nije daleko išlo. Iz godine u godinu jedna te ista problematika ponavlja se kroz štampu, a neriješeni problemi su